Postiosoite
PL 16, 02101 ESPOO

27.1.2026

Lausuntopyyntö eduskunnan Maa- ja metsätalousvaliokunnalle
Viite: Asia: E 104/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Maatalouden sukupolvenvaihdosstrategia

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt kirjallista lausuntoa liittyen komission maatalouden sukupolvenvaihdosstrategiaan.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela) kiittää mahdollisuudesta lausua yllä mainittuun asiaan. Mela näkee tärkeänä komission pyrkimyksen edistää sukupolvenvaihdoksia ja luoda kannusteita, joilla nuoria yrittäjiä saadaan toimialalle. Onnistuneet sukupolvenvaihdokset ja niiden riittävä määrä on kriittisen tärkeä tekijä ruoantuotannon jatkuvuuden kannalta. Sekä maatalouslomitus että ennakoiva työkyvyn tukeminen ovat keskeisiä tukimuotoja, joilla voidaan tukea onnistunutta sukupolvenvaihdosta ja maatalouselinkeinon jatkuvuutta ja maaseudun elinvoimaisuutta.

Nuorelle yrittäjälle lomitusjärjestelmä on osa tärkeää turvaverkkoa, joka madaltaa kynnystä sukupolvenvaihdokselle. Mahdollisuus pitää lomaa, tai saada sijaisapua tarvittaessa, on kriittinen tekijä sekä karjatalousyrittäjän hyvinvoinnin, työssä jaksamisen, että perheen ja työn yhteensovittamisen kannalta. Sukupolvenvaihdos ja perheen perustaminen osuvat usein samaan elämänvaiheeseen ja yhä useammin vanhemmat jakavat perhevapaan alle 3-vuotiaan hoitamiseksi sijaisavun turvin myös maatiloilla. Myös yksin yritystoiminnasta vastuun ottavalle nuorelle lomituspalvelut ovat korvaamaton tuki.

Nuoret yrittäjät hyödyntävät lomituspalveluita aktiivisesti ja käyttävät lomituspalveluita monipuolisesti. Mm. tuetun maksullisen lomituksen käyttö on nuorilla yrittäjillä yleisempää. Sijaisapua on mahdollista saada myös yritysjärjestelyjä varten. Luopuvalle yrittäjälle lomitusjärjestelmä mahdollistaa irtautumisen tilan töistä ja vastuun siirtämisen jatkajalle mikä vähentää osaltaan muutokseen liittyviä stressitekijöitä. Lomituksen merkitystä kuvaa palveluiden käyttöaste. Lomituspalveluihin oikeutetut karjatalousyrittäjät ovat käyttäneet vuosilomaoikeutensa lähes täysimääräisenä, keskimäärin yli 25 päivää käytettävissä olevasta 26 päivästä. Sijaisapupäiviä vuonna 2025 kertyi lähes 121 tuhatta päivää.

Lisäksi Mela tuo esiin, että sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä toimenpiteissä olisi tärkeää korostaa myös työkykyriskin hallintaa. Sukupolvenvaihdostilanteisiin liittyy usein paljon tunnekuormaa ja inhimillisiä riskejä, jotka voivat realisoituessaan aiheuttaa työkykyriskiä, kuten pitkäkestoista psykososiaalista kuormitusta, ja vaarantaa tätä kautta yrityksen jatkuvuutta. Melan varhaisen tuen palveluissa (entinen Välitä viljelijästä -projekti) toimivat työkykyneuvojat ovat työssään toistuvasti törmänneet tilanteisiin, joissa maatalousyritystoiminnan jatkaminen tai sen menestyksekkäästi pyörittäminen on vaarantunut jatkajien ja luopujien välillä olevien ihmissuhderistiriitojen seurauksena. Ihmissuhde- tai työyhteisöristiriidat ovat yleensä seurausta siitä, että sukupolvenvaihdoksiin liittyvistä vastuista, johtamisesta, odotuksista ja toiveista ei keskustella riittävästi ja sukupolvenvaihdos toteutetaan vain juridisteknisenä toimena. Mela tuo esiin, että sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä toimenpiteissä olisi tärkeää tuoda systemaattisesti esille työkyky- ja inhimillisten riskien näkökulma ja niihin varautuminen ja hyödyntää tässä Melan työkykyneuvojien kokemusta ja asiantuntemusta.

Mela myös tuo esiin, että olisi tärkeää, että nuoret pääsisivät aloittamaan yritystoiminnan riittävän varhaisessa vaiheessa. Tämä edellyttää sitä, että luopujille luodaan näköaloja vaihtoehtoisiin exit-malleihin esimerkiksi työurasuunnittelun keinoin. Aloittavat yrittäjät tarvitsevat tuekseen työuran alkuvaiheeseen myös

Mela

Postiosoite
PL 16, 02101 ESPOO

mentorointipalveluita, joissa huomioidaan yrityksen kannattavuuden lisäksi muun muassa riskienhallinta sekä työturvallisuus- ja työkykyjohtaminen.

Lausuntopyynnön kohteena olevassa Suomen kannassa on todettu, että luopujan toimeentulon varmistaminen on olennainen edellytys mahdollisuudelle siirtää tila jatkajalle. Tämä edellyttää toimivien ja tarkoituksenmukaisten eläkejärjestelmien olemassaoloa. Taloudellinen epävarmuus voi heikentää halua tilasta luopumiseen ja näin estää nuorempien viljelijöiden pääsyn alalle. Tältä osin Mela toteaa, että Suomessa vuoden 2018 loppuun saakka sukupolvenvaihdosten toteutumista tuettiin maatalouden luopumistukijärjestelmällä (laki maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta ja sitä edeltävät maatalouden luopumisjärjestelmät vuodesta 1974 lukien).Melan toimeenpaneman luopumistukijärjestelmän avulla pystyttiin turvaamaan luopujan toimeentulo vanhuuseläkeikään saakka ja mahdollistettiin tilan siirtäminen oikea-aikaisesti alle 40- vuotiaalle jatkajalle. Olisi tärkeätä selvittää, olisiko mahdollista rakentaa jotakin vastaavantyyppistä järjestelmää sukupolvenvaihdosten edistämiseksi, jotta turvattaisiin nuorten viljelijöiden oikea-aikainen pääsy alalle. Vanhuuseläkeiän noustessa Suomessa asteittain tulee yhä vaikeammaksi saada sukupolvenvaihdos toteutettua oikea-aikaisesti.

Mela toteaa, että ruoantuotannon jatkuvuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että sukupolvenvaihdoksia turvataan ja nuoret yrittäjät pääsevät kiinni yritystoimintaan oikea-aikaisesti. Jos nuoret ehtivät aloittaa toisen työuran ennen maatalousyrittäjätoimintaa, kynnys siirtyä maatalousyrittäjäksi kasvaa selvästi. Lisäksi harva tila mahdollistaa toimeentulon samanaikaisesti eri sukupolville. EU:n tasolla uuden yhteisen maatalouspolitiikan keskeisenä päämääränä on edistää sukupolvenvaihdoksia ja olisi tarkoituksenmukaista, että Suomessakin voitaisiin ottaa käyttöön uusia toimenpiteitä tukemaan tätä tavoitetta.

MAATALOUSYRITTÄJIEN ELÄKELAITOS

Heli Backman
toimitusjohtaja

Päivi Wallin
johtaja